

אוגדות הדרום הונעו לקרב באופן הנראה
סמתי לחלוטין.

בלי ריכוז הכוח

מיגרעת מברעת אחרת של התוכנית, אשר זכתה לביקורת קשה כבר מייד עם תום המלחמה, התבטאה בהפרה הקיצונית של עקרון "ריכוז הכוח" (שהוא נוסח קיצור ל"ריכוז והפעלת כוח מכריע, במקום ובזמן

לא לחינם קרא נפוליון: "הבו לי אורלים בנימול!"

המכריעים"). כבר הצבענו לא אחת על כך, שמלאכת או אמנות המצביאות בשדה הקרב מתמצית בפועל במידת יישומן המוצלח של "ריכוז הכוח". נוכח דומה, כי כל אלמנט ואלמנט ב"תוכנית" ניהולית, סתר את "ריכוז הכוח" או הפריעו. אבל ההפרה הכרוכה והשוויה ביותר מתבטאת אית בהחלטה, שכל אחת משתי ההתקפות תבוצע על ידי אוגדה אחת בלבד — כלומר, עדיירי רבע אחד מעוצמת הכוחות של פיקוד הדרום, כאשר שאר שיושתי הרבכים נועדים, מראש ובכוונה, לשמש סטאטיסטים בלבד. כיום כבר מקובל על הכל — ודומני שאף על אלעזר עצמו — כי בהתקפה על ארמיה 2 צריך היה לשתף את אוגדת שרון עם אוגדת ברן, במאמץ טקטי דו-אוגדי דתי אחד. אבל דומה שאלעזר לא רק נמנע מייזום מאמץ דו-אוגדי, אלא כאילו היה מודע לאפשרות שהמאמץ יתפך דו-אוגדי מעצמו וכביכול ביקש למנוע מראש את "הסכנה".

כאמור, היה על ברן לשטוף "מצפון לדרום" את כל איזור הצליחה הראשי של ארמיה 2, אשר נכללו בו דרום "הגזירה הצפונית" של קו התעלה ורוב "הגזירה המרכזית". כבר בעת שנתן אלעזר את פקודותיו, היתה הגזירה המרכזית כפופה לאחריות שרון, ואוגדתו כולה נמצאה בתהליך של התרכזות מואצת בה. משמע, שברן היה אמור להניע את אוגדתו לכל רוחב חזית אוגדת שרון, מול לועי תותחי-הטנקים שלה ובתוך טווחם היעיל. שרון נועד, במפורש, להימנע משיתוף פעולה עם ברן ולשבת במקומו, חסר-מעש. אחר כך היה תרגיל זה אמור לשבץ בדרום, אלא שהפעם היה שרון צריך לנוע לרוחב חזיתו של אלברט.

היפסתי ולא מצאתי מהלך דומה בכל הספי רות הצבאית שבירי, אין הדבר מפני, כי חזי סריה-הגיון שבו הינו באמת יוצא מן הכלל. חושבני כי ראוי מהלך טאקטי מקורי זה, שיוכי תר בהיסטוריה הצבאית כ"מהלך אלעזר".

ההסבר להיווצרות "מהלך אלעזר" יימצא, ככל הנראה, בהשפעת כמה גורמים.

ראשון היה החשש מפני המשך המיתקפה המצרית, באמצעות הבקעה עמוקה, בכוח גדול, כלפי איזור רפי דים, בגזירת המעבר. או בגזירת המעבר של בלוזה ושל ראס-סודאר. טיעון זה, החוזר בכמה פירסומים, נראה לכאורה סביר — אבל רק לכאורה. השאלה העולה מיד

בהתקפתו יכול היה ברן להסתייע רק באש של ארבעה קני תותחים

היא: למה בכלל הוחלט לערוך מיתקפה, אם החשש מהתקפת-נגד מצרית היה כה גדול, עד שראו לרתק לי מיגננה את רובה המכריע של עוצמת פיקוד-הדרום — פי שלושה, לערך, מן הכוח שהוקצה לכל אחת משתי ההתקפות.

לשם השוואה: כאשר עבר פיקוד הצפון להתקפת ה-נגד בחזיתו, השקיע בה לפי סדר-הכוחות שפורסמו, כמעט שלושה-רבעים מעוצמתו (ומובן כי כל הכוחות שבי גזרות ההתקפה השתתפו בה, ולא נשנה שם "מהלך אל-עזר"). פיקוד הדרום עצמו, שעה שביצע את ההתקפות אל אפריקה, שיתף בה, גם הוא, את רובו המכריע של סדר-כוחותיו. כבר לשלב הפתיחה שלה ייעד את שתי אוגדותיו הכבדות ביותר, אלו של ברן ושרון, ובהן לבזק נכללו או רוב כוחותיו האפסטיביים (ומובן כי שוב לא ניסו את "מהלך אלעזר").

יתר על כן: אמנם לא פורסמו נתונים מדויקים על קצבי ומועדי היערכות הכוחות השונים בסיני, אבל בחי נה מדוקדקת של התיאורים השונים תאשר, במידה סביר רה של דאיות, כי לקראת ה-8 בחודש הלכו והצטברו כוחות משמעותיים נוספים, שהתרכזו — או שניתן היה לרכזם — בבקעת המליין, כעתודה פיקודית להגנת הער רף האופרטיבי העמוק של חזית הדרום. לעומת זאת, שרון לא היה ממוקם או ערוך לשמש עתודה כזו.

עוד במשך חיום הקודם, ה-7.10, החל שרון מרכז את כל חטיבותיו בגזירה המרכזית, אבל לא מאחור — שהוא המקום היפה לעתודה, או לכוח המגן מפני פריצת אויב

ביותר להוציא כוחות משמעותיים מחוץ למטריירת הטיי לים, שלא קודמה אל ראשי הגשר; או, שאם ישגו, לא יהססו וייצאו להתקפה כזו, יוכל חיל-האוויר הישראלי להשתתף או באורה מכריע ובלתי-מופרע בתהליך הש-מדתם.

צה"ל בלי ארמיות

ארימנט שני שנימקו בו את ביזבוז הכוחות ואת "מהלך אלעזר", היה — כפי שמביא אותו זאב שיף — כי "במיקרה של שיבוש בהתקפה משולבת של שתי

אונטגוור' נתן את ההנחיה הכללית, לבש פיגמיה ושכב לישון

האוגדות (חששו כי) עלול צה"ל להישאר ללא כוח בי-חזית המצרית".

אבל הרי ברור, כי אם נשקפה סכנה סבירה שהתקפה דו-אוגדנית צפויה לבישול, על אחת כמה וכמה כך התקפה חד-אוגדנית: ואם סברו — כפי שהדעת נותנת, וגם עדויות שונות מאשרות — כי באותן נסיבות ניתן היה למחות, כאמצעות אוגדה אחת בלבד, ארמיה מצרית שלמה, קד וחומר שכך עם שתי אוג-דות!

גורם-משפיע שלישי היה האמונה, אשר עדיין שררה אז, כי התקפת טנקים תיצור, כמו בששת הימים, "הלם שריון" ממוטט; ולכן התקפה של אוגדת טנקים שלמה, ודאי שדי בה והותר לשבור כל כוח מצרי, ואין צורך או מקום, "להסתכן" בהשקעת כוח גדולות. מיתוסים אינם מתים בנקל, גם כאשר היה לפני עיני כל נסיון היומיים הקודמים.

גורם נוסף, רביעי, מסביר את הימנעות נקיטת הת-קפה דו-אוגדנית בכך, שאלעזר — כמו אחרים — פשוט לא הכיר אפשרות כזו ולא העלה אותה על דעתו.

אל יעט הקורא במידת השפעת דפוסי-מחשב והרגלים מקובלים, גם על גורלים בשדה-הקרב. מלבד יוצאי-דופן, אין לצפות מביש בהם, שדווקא תחת אש, או לחץ, יקנה לעצמו לפתע תפיסות אירגון ופעולה חדשות. כמו מדי-צה"ל אחרים ברמתו, למד מוחו של אלעזר, ככל הנראה, לתפוס, להעריך ולתכנן רק במושגים של אוגדה-מוטתה. כך, במקום שיתאים את מסגרות הפעלת הכוחות לנסיבות, אנס את הנסיבות ואת הפיתרונות הטקטיים והתאימים לגבולות — או למיגב-לות — דפוסי-המחשב, ההבנת והנסיון שלו.

להערכתנו, היה זה הגורם הכורך המכריע בעיצוב ההתקפות בתוכנית-אלעזר כחד-אוגדנית. תיוות, כל השאר — החשש של הבקעה מצרית פתאומית לעומק, או וכל השאר שיממשו בנראה רק כגורמים משניים, או כתיאורים, שעלו לאחר מעשה ואולי גם בשעתו.

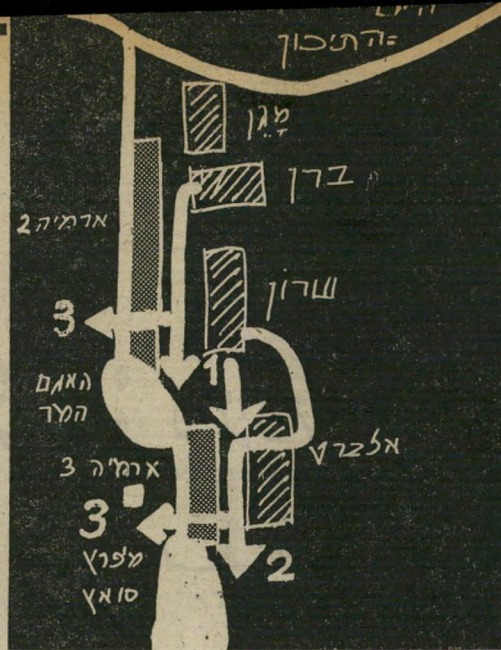
בסקירה קודמת, של התקפת ברן, ניתחנו בפירוט את אלמנטי "האגפיות" ו"סייג טווח הסאגר" ב"תוכנית-אלעזר" ו"האגפיות" שם כי הדיבורים על התקפה "מן המימד

פלישת הרמטכ"ל לתחום פיקוד החזית נסתיימה בבדיחה גרועה - תוך 2 דקות

הצר", אינם אלא סיסמות בעלמא, משום ש"סייג טווח הסאגר" — כלומר ההוראה להתרחק כדי 3 ק"מ מקו הי-מים — מעצ, מלכתחילה, את עצם האפשרות של התקפה טקטית מצפון לדרום, והפך והכתוב הכרחית ומראש, כי כל התקפה כזו תוכל להיות מונחתת אך ורק ממזרח-למערב. כן הסברנו כי בהיות ראשי-הגשר המצריים או צרים מאוד וארוכים, היה על ברן להבקיע חזיתית מערב בעומק של 40 ק"מ, לו תקף את המצרים ממש "מן האגף"; וכי דווקא התקפה "חזיתית" (ממזרח למערב) היא שנשאה, בנסיבות הן, אותם אלמנטים חיו-ביים, אשר בצה"ל מיוחסים, משום מה, כאכסיומה בלתי-מעורערת — ובלתי בדוקה — רק להתקפה "אגפית".

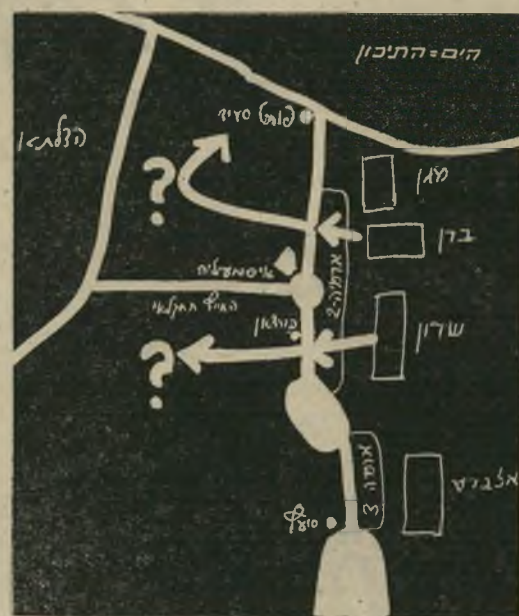
מפני "סייג הסאגר", שאותו זכר היטב, ניהל ברן את "התקפת" אוגדתו, מקנטרה ועד מול הפירדאן בירחוק מכוון מן הכוחות המצריים. בפרשו סייג זה בדרך ההגיו-נית היחידה, לא התנגש ברן במצרים, אלא עבר במקביל לחזיתם וממזרח לה. לכן, ההוראה לתקוף לכיוון הפיר-דאן נחשבה, בעיניו, שגויה, לא רק במשימה אלא גם בשיטה.

אילו יושם "סייג טווח הסאגר" ככתבו וכי-רוחו, היתה המיתקפה כולה נידונה מראש לעקרות גמורה: איך ניתן היה לגרום למצ-רים נזק משמעותי — שלא לדבר על "הדיפתם" או "השמדתם" — כאשר הם עורכים כולם (המשך בעמוד 44)

תוכנית אלעזר
(1) ברן יורד מצפון לדרום, "מחנך" באגפו הימני את חזית הארמיה 2 לכל אורכה, אבל לא חודר ולא עולה על מערכיה, מפני "סייג טווח הסאגר". תנועת אוגדת ברן נעשית לכל רוחב חזיתו של שרון ומול לועי תותחיו. שרון, מגן ואלברט יושבים במקומם ואינם משתתפים בהתקפה. (2) אחרי הצלחת ברן, נע שרון דרומה, ומבצע מהלך דומה לרוחב חזיתו של אלברט ושל ארמיה 3, בגזירה הדרו-מית. מגן, ברן ואלברט נשארים סטאטיים במקומם. (3) שרון או ברן צולחים, כניצול הצלחה, ולפי פקודה.

לעומק שטחנו — אלא להיפך, קדימה ככל האפשר, ובי-מגמה הברורה של תפיסת והחזקת הקו. על כל אלה נוסף עדויות ברורות, כי הפיקוד הגבוה העריך כי לפחות בבוקר ה-8 באוקטובר לא ינסו המצ-רים לתקוף, ובודאי לא לתוך עומק סיני. הערכה זו התי-בססה במיוחד על המעקב אחרי תהליך צבירת הכוחות המצריים במזרח התעלה, שהראה כי אוגדות הטנקים, אשר בלעדית לא ניתן כלל לתאר הבקעה מצרית ללב סיני, עדיין לא צלחו. גם מימדי ראשי-הגשר השונים היו ידועים. לפחות בקווים כלליים, והיה נהיר וברור, כי עד שלא יורחבו במידה משמעותית וגם תוכן בהם תשר-תית מספקת של סיוע ושירותים, לא יוכלו לשמש בסיס לכל התקפה רצינית וארוכת-טווח. לא היה צורך במוח מיבצעי מבריק במיוחד, כדי להבין שהמצרים גם יחססו

תוכנית אונט
בשעות אחר-צה"ל של ה-7.10 הציע גונן כי מיתקפת-הנגד הפיקודית תבוצע על-ידי שתי אוגדות, של ברן ושל שרון, שניהם יבקיעו כל אחד מול פניו ושניהם בגזירת ארמיה 2 — יתפסו גשרים מצריים ועליהם יצלחו לאפריקה, מדרום ומצפון, ל"חיץ החקלאי" (תעלת המים המתוקים מן הנילוס לאיסמעליה, ממנה נמשכת התעלה בצמוד לתעלת סואץ, עד העיר סואץ). יתרונותיה על פני "תוכנית אלעזר": (א) התקפה דו-אוגדנית (אם כי של שתי אוגדות בנפרד, בלא שליטה טקטית משותפת); (ב) כל הכוח — על אחד מ"שני ראשי-הגשר"; (ג) ההתקפה חזיתית ומכוונת למימד הצר של המערך המצרי (עומק של 3 ק"מ, למירב, עד הי-תעלה); (ד) מסיבה זו, גם נוחה יותר לסייע אווירי; (ו) מבטיחה התפוררות ראשי-הגשר של ארמיה 2, אפילו ללא צליחה לאפריקה; (ז) פשוטה לביצוע, מתאימה לחיערכות הקיימת של הכוחות, מבוססת על תוכנונים קודמים. אין ידוע למה נדחתה על ידי אלעזר.